

ACC. N:R M.6440.1-8

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Emil Jönsson

Härad: Luggude

Adress: Hornsborg

Socken: Wäsby

Berättat av: Svenn

Uppteckningsår: 1940

Född år 1861 i Wäsby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på L. U. F. 2d, Julbröd

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 6440:1Landskap: SkåneHärad: LuggudeSocken: WäsleyUppteckningsår: 1940Upptecknat av: Emil JönssonAdress: HornsborgBerättat av: JenssoneFödd år 1861 i WäsleyLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVBröd och Kakformer.

Jag och allt folk som bor på landsbygden, ha ju av ålder varit vana vid att själva baka vårt bröd, såväl till jul som alltid, och vid de besök i närmaste stad, som lantbefolkningen gör se vi väl deras bröd- och kakformer, men när de begynte kan ingen svara tillfredsställelse på. Det är ju alltid yngre folk, som äro bagare och de tro därför att det nu brukliga är uråldrigt. Visserligen är några typer, om icke uråldriga, så dock brukade i bagerier vid städer och större samhällen, så långt tillbaka som 1855. Då kom en tysk bagare, som hette Wöck, och bosatte sig i Höganäs Bruksför-

Skriv endast på denna sida!

Äldre komms kostade 2 ^{äppl}stycket. Några andra
slag av småbröd vet jag inte, utan pepparkakor be-
trädas. Andra slag, såsom ^{Peruk}knäcke- och sött
^{bröd}talas inte om nu. Men till julen bakades

julagubbar ^g och julkäringar ^g. De voro små,
som de flate bullarne och kostade 2, möjligen 3 öre
stycket. Det började bakas i vår bygd Höganäs (Väsby)
år 1855, och fortfar nog ännu omöjliga äro julagubbar.
Men det som tillkommit de senaste 10 åren, om man
antar att det begynte 1930, är de massor av "Krimis-Ch-
ams-kakor, som nu i alla Cafeer serveras, i fasoner
omöjliga hart när, att uppräknas. Pepparkakor, i
alla geometriens figurer, stjernor, hjärtan, himlens bär
sol och måne, 3, 4, 5 och sexkantiga, blombladiga. Lock-
kakelser i liknande fasoner med pepparkakorna. Sprut-
kakelser, äss, ringar, och stjärnor. Chokolatkakelser i
många fasoner, samt Tårter, och Sprutt-kakor. m.m.
Theromman uti på landet, helst der lera fanns,

der örade sig bönderna ^{Uppskrift} ^{Uppskrift} med att model-
lera allehanda. Derföred ^{Adress} vid bakning, i synner-
het till julabaket, vi ^{Uppskrift} ^{Uppskrift} en klump deg, att
praktisera med att baka vilket man helst

önskade. Det blev både julagulebar och kringar, gri-
kar, gäss, höns, kor och hästar. De fingo komma in
i kakugnen och bakas, varigenom de ofta blevo
o-igenkännliga av utsvalkning eller stötar, men
var kände sina, och dessa gulebar, kringar, grisar
m. fl. voro kära lekaker, hanskades, hela julen, tills
de med tiden blevo uppätta av sina ägare. Detta
leuskade der som var barn i hemmen, i all min tid
(Från 1860-talet till 1900). Men i brödstånden på torgen
och i butikerna, före jul, såltes endast de traditionelle
gulebarne och gummanne bärom ett tecken på hög-
tidens märket. De andre brödsorterna hade de alltid
förut. I städerna talas om julkusar, ett slags av-
långa kakor, som på landet skulle heta julkassar

det v. s. kalvar. Men i stället der fint och lärt
folk anses endast bo, gick det ju ej an att tala så
"sackgärt" som på landet. Så blev det julkussar.
Om man vill kalla på en kalv, säger man

icke: kalv, kalv, kalv, utan: kosse, kosse, kosse.
Man kallar ej på ett svin och säger: i, svin, svin, svin,
utan: "giss, giss, giss" (med häst g). Man kallar inte på en
höna och säger: höna, höna, höna, utan: "pytt, pytt, pytt."
Således heter, och bör det heta julkossar. Men äro
de kalvar, på skola de väl slaktas och bli derigenom
en förebild till de gamles offer, i genom, först gam-
la testamentet, men även i nya testamentet der
det talas om att den goda kalven slaktades, vid
den förlorade sonens hemkomst. I Mose lag var
medgivet, att de som ej hade råd att köpa större djur
till offer, kunde bli tillätne att endast offra ett
par duvor. Såhunda kan fågelbilder bakas och få
häntyda på offer ifrån gamla tider, äro de. Och der

Skriv endast på denna sida!

efter kom alla slags djur att kunna i kakor repre-
 sentera offer. Allt detta är minnelse om vår religion.
 Vill man så tala om julegubbarna och julegummar-
 na att de bli uppfätna att det är till minne av hed-
 ringarnas människor-offer, eller kanske kanibalism
 en, och kanibalism, så nog har brödkakorna bety-
 delse och gamla "anor" så det förslår. Men att
 barnen veta något derom har jag aldrig kom-
 mit under fund med. 22:2 och 3. Okänt i Wäsby.
 Det var allmänt bruk 1895 i Hamneda socken, men
 i Wäsby socken i Skåne Luggude härad, var det ännu
 icke i bruk med julgran i hemmen år 1900.
 Före julgranen brukades ej konstgjort julträd.
 Fotografier av julgranar, kanske man skulle kunna
 skapa, men de äro nu lika dana som för 30 a 40
 år sedan. Skilnaden endast beroende på rike-mans
 eller fattigmans råd att beställa på utstyrelsen.
 5 och 7 (okänt) 6. Begyntes sätta julgranar i kyrkan

Skriv endast på denna sida!

När julgran sattes först på torget i Traryd 1936
 julgran först i Strömmäsbruk 1930

Julgran på torget i Ljunghuset 1920

81. Jäsedvanliga kreatursmarknader, men inte

andra än de vanliga marknadsvarorna. Några
 granar toglöras, men lantbefolkningen köper
 ju ej sådana. Bagnar ha ju julagubbar
 och dito käringar, karameller, sockergubbar, &c käringar.
 Men sen ha de senaste årens marknader över-
 svämnats med pappers-bord-löpare, med tomte-
 gubbar, nyårs-klockor m.m. Och hemma prydes
 taket i dagligstugan i bondgårdarne av guirlander
 satta i diagonalt kors under loftet, med gula, blå,
 och gröna hopflätningar, tjocka massor som
 skola kvar sitta allra minst till Kyndelsmässan
 i Småland Hamnera socken. Detta endast i stället
 för de gamles loft-dukar och halmkronor över
 julbordet på 1860-talet.